

DENK MEE MET

20 november 2019

MENNO DE BREE

VROLIJK PESSIMISME

Waarom wat je wilt toch nooit lukt...

Een masterclass vrolijk pessimisme voor artsen.

Een gezonde dosis pessimisme is goed voor een dokter! U vraagt zich af waarom? Tijdens deze prikkelende meedenkdag denkt u in drie dynamische interactieve blokken van 90 minuten mee met Menno de Bree over geneeskundig optimisme, het geluk van de dokter én van de patiënt en de ironie van de vooruitgang in de gezondheidszorg, om uiteindelijk gevoed vanuit verschillende filosofische invalshoeken in te zien hoe u als vrolijke pessimist wordt behoed voor het maken van al te rooskleurige denkfouten in uw werk. De nadenktas die u aan het einde van de dag mee naar huis krijgt is gevuld met boeiende filosofische werken om zelf verder te denken over deze enerverende thematiek.

Die filosofie is dus altijd herkenbaar en concreet, wat het mogelijk maakt om verbindingen te maken tussen enerzijds filosofische denkaditities en anderzijds dagelijkse medische problematiek. Op deze meedenkdag zal Menno de Bree praktische, relevante thema's belichten vanuit interessante denkers.

Geneeskundig optimisme

Een beetje dokter is een optimist. Behandelen, proactief zijn, verandering initiëren, opleiden, ingrijpen, patiënten motiveren, kwaliteitsprojecten opstarten – dat alles heeft alleen maar zin als je denkt dat je handelen de wereld in principe verbeteren zal. En voor een optimistische dokter is er niets fijners dan optimistische patiënten, al is het maar omdat die vaak extra gemotiveerd zijn om zich in te zetten.

Geneeskundig optimisme is daarmee bij uitstek een product van **De Verlichting**.

Verlichtingsdenkers dachten dat de mens door toepassing van wetenschap en techniek (of het nu ging om ziekenzorg of staatsinrichting) voor zichzelf een hemel op aarde kon bouwen – of althans allerlei vormen van lijden zou kunnen verminderen. Optimisme gaat zo ook over in activisme (het idee dat iets doen altijd beter is dan niets doen) en kweekt een cultuur waarin de expert (degene met kennis) een hoge status krijgt toegekend. De niet-expert (patiënt) dient zich aan hem of haar (arts) te onderwerpen. Het kennisgebod (gij zult zelf weten en onderzoeken) leidt cultureel gezien zo in onze tijd tot het gezondheidsgebod (gij zult gezond leven), en tot een medicalisering van onze meest existentiële vragen. Geluk komt nu uit een potje.

Zingevingskwesities worden steeds vaker in de spreekkamer besproken, maar worden ook voor dokters steeds meer relevant, getuige bijvoorbeeld de discussie over burn-out.

Pessimisme

Maar ondertussen weten we dat er iets raars met dat geneeskundig optimisme aan de hand is. We leven misschien wel langer, maar zijn niet per se gelukkiger. Ondanks alle technologische innovaties is er nog steeds veel lijden. De nadruk op maakbaarheid en eigen verantwoordelijkheid knagen aan onze solidariteit en maken ons minder weerbaar jegens de spelingen van het lot. Er is een gezondheidscultus ontstaan, waarin het beheersen van ons lichaam centraal staat. En nieuwe manieren van werken zijn misschien wel efficiënter, maar vaak ook eentoniger, saaier of bureaucratischer. Optimisme heeft dus een Janushoofd – kwaliteitsverbetering op het ene vlak resulteert vaak in kwaliteitsverlaging op het andere. Kort gezegd leidt de toepassing van meer kennis en wetenschap niet automatisch tot vooruitgang, niet tot meer geluk – of het nu om het geluk van patiënten of van artsen gaat. Het optimisme geeft zo voedingsbodem aan haar tegenhanger, het pessimisme. In dit blok bespreken we enkele pessimisten die relevant zijn voor de geneeskundige praktijk, zoals **Jean Jacques Rousseau** (die uitlegt waarom in een vrije, gezonde samenleving niet per se gelukkiger zijn), **Arthur Schopenhauer** (die uitlegt waarom het menselijk streven naar geluk altijd mislukken zal) en **Karl Marx** (die ingaat op de vervreemding die wordt veroorzaakt door rationele productiemethoden en organisatiemodellen).

Vrolijk pessimisme

Als je als dokter geen oog ontwikkelt voor deze ironie van de vooruitgang resulteert dat mogelijk in frustratie en teleurstelling. Dat is zonde. En misschien ook nergens voor nodig. Ook voor patiënten geldt dat het alternatief voor optimisme niet per se het fatalisme hoeft te zijn. Hoe kun je je dus als arts (of patiënt) verhouden tot de ironie van de vooruitgang? Menno houdt daarbij een pleidooi voor het vrolijk pessimisme: een actieve, vitale levenshouding, in de volle wetenschap dat veel van wat we doen uiteindelijk toch niets voorstelt. De aanzetten tot deze houding zijn met name te vinden in het werk van **Nietzsche** en **Kierkegaard**, twee filosofen die beiden een enorm stempel hebben gedrukt op onze huidige zelfverving. Dit zal dit artsen helpen om te begrijpen waarom patiënten de 'existentiële' klachten hebben die ze hebben, wat daaraan te doen valt en wat dit betekent voor hun rol. Ook biedt het een ander licht op de eigen existentieel-professionele kwesties die elke professional zichzelf wel eens stelt. Tot slot zal Menno in dit blok ook aandacht geven aan het werk van de hedendaagse filosoof **Rodger Scruton** die heeft laten zien hoe een gezonde dosering pessimisme ons kan behoeden om al te rooskleurige denkfouten te maken – zowel als dokter als patiënt.

INSPIRERENDE DENKDAG

Op deze inspirerende dag ontwikkelt u onder leiding van **Menno de Bree** uw eigen visie en gaandeweg leert u de besproken inzichten te herwaarderen. Samen met Menno de Bree verdiept u zich in de verschillende benaderingen vanuit filosofisch perspectief, om hiermee na deze dag met een frisse kijk in uw eigen praktijk aan de slag te kunnen.

EXTRA: Esther Apituley over optimisme en pessimisme in de muziek

In dit intrigerende muzikale intermezzo neemt altvioliste **Esther Apituley** u mee langs de wegen van het vrolijk pessimisme in de klassieke muziek.

In een interactieve concertlezing weet ze u te verrassen met het humeur van wereldberoemde componisten, waaronder Bach, Brahms, Schumann en Dohnany. Samen luisteren we in een interactieve setting naar de muziek die zij speelt en ontdekken we of deze pessimisme of juist een zonnig vooruitzicht oproept. Zit de stemming in de muziek of in de luisteraar?

Met haar bijzondere, levendige interpretatie van de muziek, waarbij u zowel met de 'ups' als de 'downs' zult kennismaken, verlaat ze de gebaande paden, op naar ontdekking en avontuur. De intieme en tegelijkertijd uitgelaten sfeer in de zaal zijn kenmerkend voor haar optredens. Door onverwachte muzikale wegen in te slaan, weet ze te verrassen door haar vernieuwende vervlechting van muzikale en visuele elementen. Zo verbindt ze een groeiend publiek aan de altviool, de muziek en aan Esther zelf.

LEERDOELEN

- Kennismaking met relatie tussen de verlichting, verlichtingsdenken en hoe dit leidt tot hedendaags geneeskundig optimisme
- Kennismaking met relatie tussen toename van kennis, wetenschap en technologie en levensgeluk of tevredenheid van patiënt
- Inzicht in de filosofische achtergronden en nut van vrolijk pessimisme

WERKVORMEN

De meedenkdag zal een interactief karakter hebben waarbij de deelnemer, o.a. aan de hand van individuele en groepsopdrachten, wordt uitgedaagd en aangemoedigd mee te denken, te discussiëren en te reflecteren op het eigen denken en handelen en dat van anderen. Gehanteerde werkvormen: individuele en groepsreflexieopdrachten. Interactieve vraag en antwoord mogelijkheden.

PROGRAMMA

- 08.30-09.00 ontvangst
- 09.00-10.30 **Geneeskundig optimisme**
- 10.30-11.00 Pauze
- 11.00-12:30 **Pessimisme**
- 12.30-13.30 Lunchpauze
- 13.30-14.30 **Muzikaal intermezzo**
- 14.30-15.00 pauze
- 15.00-16.30 **Vrolijk pessimisme.**
- 16.30-17.00 **Samenvatten, napraten en nadenken**

COMPETENTIES (CANMEDS)

6. Organisatie

6:1. De arts organiseert het werk naar een balans in patiëntenzorg en persoonlijke ontwikkeling

7. Professionaliteit

7:2. De specialist vertoont adequaat persoonlijk en interpersoonlijk professioneel gedrag

7:4. De specialist oefent de geneeskunde uit naar de gebruikelijke ethische normen van het beroep

SPREKER

MENNO DE BREE

Menno de Bree (1974) studeerde filosofie en werkte als filosoof achtereenvolgens bij Heineken en Nyenrode. Sinds 2003 is hij verbonden aan het Universitair Medisch Centrum Groningen (nu als docent medische ethiek en filosofie), en verzorgt daarnaast filosofische lezingen en workshops voor professionals. Sinds 2016 is hij tevens docent aan the School of Life Amsterdam.

Menno de Bree won diverse studenten-awards en is een veelgevraagd spreker. Enkele recente titels van publieke lezingen zijn 'Over waarom het onmogelijk is om gelukkig te worden van je werk', 'Een kleine filosofie van de verslaving', 'Eerst denken dan doen - filosoferen over seks', 'Zelf nadenken over je eigen dood' en 'Geen menselijke aangelegenheid is veel inspanning waard - Arthur Schopenhauer over geluk'.

Bij **Brainfeed** geeft hij hooggewaardeerde tweedaagse masterclasses voor (huis)artsen en medisch specialisten: *Sapere Aude! (medisch leiderschap)*, *Carpe Diem (levenskunst)*, *De Zeven Hoofdzonden (inleiding in de filosofie)*, *Ars Moriendi (de kunst van het sterven)* en *Stof tot nadenken (argumenteren en kritisch denken)*.

Menno de Bree deelt wekelijks zijn kijk op het leven in veelbesproken columns in het Financieel Dagblad.

WWW.DENKMEEMETMENNODEBREE.NL